

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά»

Επιστημονικός Υπεύθυνος: **Γεώργιος Π. Μάρκου**
Καθηγητής Παιδαγωγικής

ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Πλένω τα χέρια μου»

Επιστημονικός Σχεδιασμός: **Παπαγιάννη Βούλα**

Συγγραφική ομάδα: **Κρούσκου Βακίνα**

Σιακαβάρα Εύη

Φαρρή Στέλλα

ΑΘΗΝΑ 2012

ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: «Πλένω τα χέρια μου»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για πέμπτη χρονιά η 15η Οκτώβρη είναι η παγκόσμια μέρα «πλένω τα χέρια μου» στην οποία καλούνται μαθητές και σχολεία να συμμετάσχουν. Σε πάνω από εκατό χώρες πάνω από διακόσια εκατομμύρια μαθητές, εκπαιδευτικοί και άλλα μέλη κοινοτήτων έχουν πραγματοποιήσει δράσεις.

Το μήνυμα αυτής της ημέρας είναι η σημασία του πλυσίματος των χεριών για την προστασία από μολύνσεις και ασθένειες, όπως η διάρροια ή ασθένειες που προσβάλλουν το αναπνευστικό σύστημα και μπορεί να έχουν τραγικές συνέπειες για τη ζωή των ανθρώπων, ειδικά των μικρών παιδιών. Το πλύσιμο των χεριών με σαπούνι είναι ο πιο φτηνός τρόπος πρόληψης και προστασίας.

Παρότι ακούγεται παράξενο, δεν είναι συνήθεια για όλους να πλένουν τα χέρια τους πριν φάνε ή μετά από την χρήση της τουαλέτας. Όλα τα παιδιά πρέπει να μάθουν να χρησιμοποιούν σαπούνι και να πλένουν συστηματικά τα χέρια τους, να διεκδικούν το δικαίωμά τους σε καθαρά χέρια, συγχρόνως δε να γίνουν οι πιο δυνατοί πολλαπλασιαστές αλλαγής συμπεριφοράς. Έτσι τα παιδιά από ευάλωτα πιθανά θύματα μπορούν να γίνουν οι πιο ενθουσιώδεις πρεσβευτές αυτού του μηνύματος.

Το σχέδιο εργασίας «πλένω τα χέρια μου» σχεδιάστηκε όχι μόνο ως ένα σχέδιο αγωγής υγείας που στοχεύει στην αλλαγή συμπεριφοράς για την καλύτερη προστασία των παιδιών, αλλά ως μια αντιστεροτυπική και αντιρατσιστική προσέγγιση μιας καθημερινής ανάγκης όλων των ανθρώπων. Συνιστά ένα μικρό μάθημα δημοκρατίας, με το οποίο δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να αντιληφθούν όχι μόνο ποια είναι τα δικαιώματά τους, αλλά και πως πρέπει να είναι προσβάσιμα σε όλους και απευθύνεται σε όλα τα παιδιά προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ακόμη και αν ηλικιακά τα παιδιά, ηλικίας κάτω των 6 ετών, δεν μπορούν να αντιληφθούν έννοιες, όπως σύνορα ή κράτη, μπορούν να παρωθηθούν στην υιοθέτηση θετικών στάσεων και αντιλήψεων που συμπυκνώνονται στις κάτωθι φράσεις-κλειδιά: «ο κόσμος είναι ένας», «το νερό δεν ανήκει σε κανέναν», «είμαστε όλοι συγγάμοικοι».

Με το παρόν σχέδιο εργασίας εισάγουμε στην εκπαιδευτική πράξη την παγκόσμια αναπτυξιακή διάσταση και για παιδιά προσχολικής εκπαίδευσης.

Ένα και δυο: Τη μοίρα μας δεν θα την πει κανείς

Ένα και δυο: τη μοίρα του ήλιου θα την πούμε 'μείς.

Ηλιος ο Πρώτος

Οδυσσέας Ελύτης

Περιεχόμενα

Α΄ ΦΑΣΗ: ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ – ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Β΄ ΦΑΣΗ: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Γ΄ ΦΑΣΗ: ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

ΠΡΟΤΑΣΗ 1: Να συζητήσουμε για τις πολύπλευρες ωφέλειες του πλυσίματος των χεριών στη ζωή των ανθρώπων

Δραστηριότητα 1: Κατάθεση εμπειριών και γνώσεων

Δραστηριότητα 2: Να λειτουργήσουμε ως πολίτες του κόσμου για τα παιδιά που δεν έχουν πρόσβαση στο καθαρό νερό

ΠΡΟΤΑΣΗ 2: Να παίζουμε γλωσσικά παιχνίδια

Δραστηριότητα 1: Λεξιλόγιο που μπορεί να μας βοηθήσει – Γλωσσικό παιχνίδι

Δραστηριότητα 2: Παίζω με τις παροιμίες

Δραστηριότητα 3: Θυμήσου... όλοι μας έχουμε ευθύνες!

ΠΡΟΤΑΣΗ 3: Να συλλέξουμε πληροφορίες από βιβλία και το διαδίκτυο για το πλύσιμο των χεριών

Δραστηριότητα 1: Συζήτηση για το υλικό

ΠΡΟΤΑΣΗ 4: Να διαβάσουμε παραμύθια – ιστορίες

Δραστηριότητα 1: «Διαβάζω παραμύθια – ιστορίες»

Δραστηριότητα 2: «Αναζητώ και ανακαλύπτω ιστορίες»

Δραστηριότητα 3: «Φτιάχνω το δικό μου παραμύθι»

ΠΡΟΤΑΣΗ 5: Να κάνουμε πειράματα και να παίζουμε παιχνίδια που αφορούν το κεντρικό θέμα

Πείραμα 1: «πώς μεταφέρονται τα μικρόβια»

Πείραμα 2: «ζωγραφίζω το δικό μου μικρόβιο χωρίς να μολυνθώ»

Πείραμα 3: «προσπαθώντας να διώξουμε το μικρόβιο»

Πείραμα 4: «είναι το ίδιο να σκουπίζουμε τα χέρια μας με χαρτομάντιλο με το να τα πλένουμε με σαπούνι και νερό;»

Παιχνίδι 1: Εξολόθρευση μικροβίων

Παιχνίδι 2: Ψάξε να βρεις το άλλο μισό

Παιχνίδι 3: Εισβολή

Παιχνίδι 4: Παιχνίδι ρόλων σε ζευγάρια

Παιχνίδι 5: Παιχνίδι μνήμης

Παιχνίδι 6: «Βάλε σε σειρά»

ΠΡΟΤΑΣΗ 6: Να παρατηρήσουμε τις εικόνες και να συζητήσουμε αν συνδέεται η εξωτερική εμφάνιση μας με τη συμπεριφορά μας εν γένει (δίνοντας έμφαση στις έννοιες βρώμικος-καθαρός)

Δραστηριότητα 1: «Παρατηρώ τις εικόνες και ομαδοποιώ»

Δραστηριότητα 2: Εκφράζω συναισθήματα»

ΠΡΟΤΑΣΗ 7: Να δραματοποιήσουμε τη δική μας ιστορία

Δραστηριότητα 1: «Δραματοποίηση της ιστορίας που ήδη έχουμε δημιουργήσει»

Δραστηριότητα 2: «Παιχνίδι δραματοποίησης με κουκλοθέατρο»

ΠΡΟΤΑΣΗ 8: Να δραματοποιήσουμε την ιστορία «Ο Μωβί και τα βρώμικα χεράκια»

Δραστηριότητα 1: «Δραματοποίηση της ιστορίας «Ο Μωβί και τα βρώμικα χεράκια»»

ΠΡΟΤΑΣΗ 9: Να εικονογραφήσουμε τα στάδια πλυσίματος των χεριών

Δραστηριότητα 1: «Εικονογραφούμε τα στάδια»

Δραστηριότητα 2: «Μετατροπή της εικονογράφησης (είτε των παιδιών είτε κάποιας επίσημης που έχουν επιλέξει) σε γελοιογραφία»

Δραστηριότητα 3: «Παραπλάνηση του κοινού: Σωστό –λάθος»

ΠΡΟΤΑΣΗ 10: «Γράφουμε το δικό μας τραγούδι/ποίημα»

Δραστηριότητα 1: «Αναζήτηση και διασκευή τραγουδιών από το διαδίκτυο»

Δραστηριότητα 2: «Δημιουργία τραγουδιού ή ποιήματος»

ΠΡΟΤΑΣΗ 11: Να έρθουμε σε επαφή με έναν φορέα υγείας (νοσοκομείο, κλινική, ιατρείο, επίσκεψη ενός ειδικού στον χώρο του σχολείου)

Δραστηριότητα 1: «Επίσκεψη σε έναν φορέα υγείας»

Δραστηριότητα 2: «Καλούμε έναν ειδικό από τον χώρο της υγείας να επισκεφτεί την τάξη»

Δ' ΦΑΣΗ: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Α΄ ΦΑΣΗ: ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ – ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Πιθανές αφορμές για την έναρξη διερεύνησης του κεντρικού θέματος

- Αφορμή μπορεί να σταθεί ο κανόνας της τάξης: «Πλένουμε χέρια μας πριν και μετά το φαγητό, πριν και μετά την χρήση τουαλέτας»
- Η αφίσα του προγράμματος Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά: «Ζωή υπάρχει παντού», ΕΚΠΑ.
- Μία αφίσα με ανθρώπους που πλένουν τα χέρια τους
- Μία εικόνα ή φωτογραφία σε ένα περιοδικό ή εφημερίδα με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Πλυσίματος Χεριών
- Η παραλαβή σαπουνιών από τους αρμόδιους φορείς και η συζήτηση για την χρήση τους.
- Ανάγνωση μίας έρευνας στο διαδίκτυο για το πλύσιμο των χεριών και την χρησιμότητά του.
- Οι λεκέδες από μαρκαδόρους ή μπογιές πάνω στα χέρια των παιδιών μετά από εικαστική εργασία.
- Οι βρωμιές στα χέρια των παιδιών ύστερα από παιχνίδι στην άμμο της αυλής.
- Συζήτηση για την πρόσφατη ίωση κάποιου παιδιού στην τάξη.
- Η ανάγνωση ενός παραμυθιού με θέμα το πλύσιμο των χεριών και τα μικρόβια.
- Εικόνες και πληροφορίες για διάφορα είδη μικροβίων.
- Εικόνες από ανθρώπους καθαρούς και βρώμικους. Συζήτηση - σχολιασμός

Οι παραπάνω αφορμές μπορούν να δοθούν

- Είτε από τα ίδια τα παιδιά
- Είτε από τους εκπαιδευτικούς

Β' ΦΑΣΗ: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Διερευνητικές ερωτήσεις

- Γιατί χρειάζεται να πλένουμε τα χέρια μας;
- Πόσο συχνά πρέπει να πλένουμε τα χέρια μας;
- Ποιος είναι ο σωστός τρόπος πλυσίματος των χεριών;
- Είναι το ίδιο αποτελεσματικό να σκουπίζουμε τα χέρια μας με αρωματικά μαντηλάκια ή αντισηπτικά τζέλ;
- Πρέπει μετά το πλύσιμο να μένουμε βρεγμένοι ή είναι εξίσου απαραίτητο το σωστό στέγνωμα;
- Γιατί γιορτάζουμε την Παγκόσμια Ημέρα πλυσίματος των χεριών;
- Ποιοι καθιέρωσαν αυτήν την Παγκόσμια Ημέρα και πώς μπορούμε να αντλήσουμε περισσότερες πληροφορίες;
- Γιατί είναι απαραίτητο να πλένουμε τα χέρια μας πριν και μετά το φαγητό και την τουαλέτα;
- Τι ασθένειες μπορεί να πάθει κάποιος όταν δεν πλένει τα χέρια του;
- Τι είναι τα μικρόβια; Πώς τα φαντάζεστε; Περιγράψτε τα.
- Είναι βλαβερά, ωφέλιμα ή και τα δύο;
- Μπορούμε να τα δούμε με γυμνό μάτι ή είναι αόρατα;
- Πώς μπορούμε να καταλάβουμε ότι υπάρχουν;
- Από πού μπορούν να εισέλθουν μικρόβια μέσα στο σώμα μας;
- Πώς ακριβώς μεταδίδονται τα μικρόβια;
- Πώς αμύνεται ο ανθρώπινος οργανισμός στην εισροή μικροβίων;
- Τι ακριβώς σημαίνει βρώμικο; Είναι συνώνυμο του «κακό»;
- Όταν κάποιος έχει βρώμικα χέρια πώς τον αντιμετωπίζουν οι άλλοι άνθρωποι;
- Πόσο σημαντική είναι η εξωτερική εμφάνιση (όσον αφορά στην καθαριότητα) στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων;
- Όσοι τηρούν αυστηρά τους κανόνες υγιεινής σχετικά με το πλύσιμο των χεριών είναι και «σωστοί» στις υπόλοιπες δραστηριότητες της ζωής τους;
- Έχουν όλοι οι άνθρωποι πρόσβαση στο καθαρό νερό ώστε να μπορούν να πλένονται συχνά;
- Αλλάζει χρώμα το δέρμα μας όταν πλένουμε τα χέρια μας;
- Αισθανόμαστε καλύτερα όταν είμαστε καθαροί; Αν ναι, γιατί;

- Συζήτηση για συνήθειες εκφράσεις ή λέξεις σχετικές με το κεντρικό θέμα.

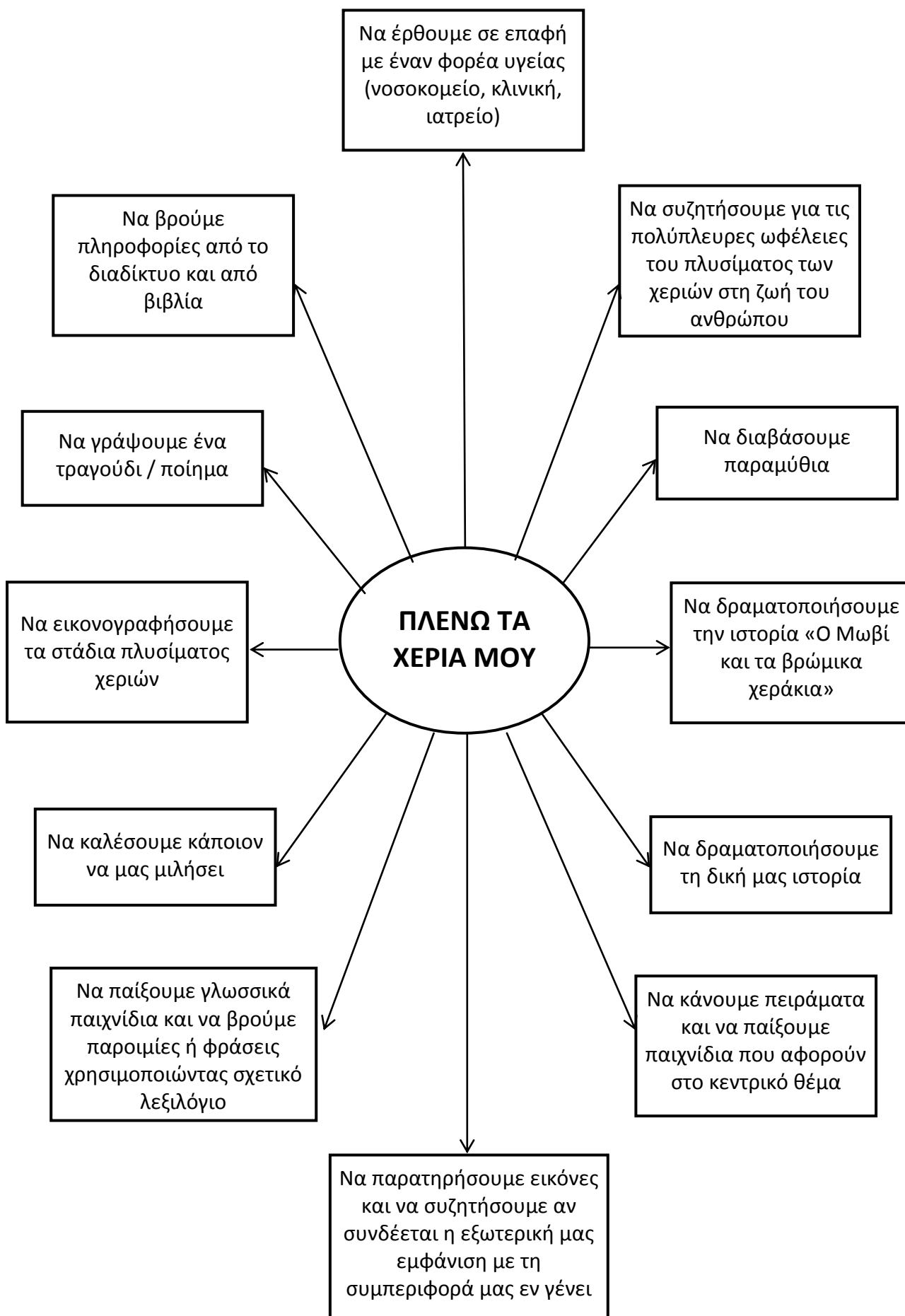
Πιθανές ιδέες παιδιών και εκπαιδευτικών

- Να ερευνήσουμε μέσω διαδικτύου ή σχετικών βιβλίων και εφημερίδων, τους λόγους για τους οποίους πρέπει να πλένουμε τα χέρια μας, τις γενικότερες ωφέλειες για την ψυχική και σωματική υγεία του ανθρώπου.
- Να καλέσουμε στο σχολείο μας έναν ειδικό από τον χώρο της υγείας (βιολόγο, γιατρό, νοσοκόμο κλπ.), ώστε να μας πληροφορήσει καλύτερα για τον σωστό τρόπο πλυσίματος των χεριών.
- Να επισκεφτούμε έναν φορέα υγείας όπως π.χ. νοσοκομείο, κλινική, ιατρείο, μικροβιολογικό εργαστήριο, ώστε να μάθουμε περισσότερες πληροφορίες για τα μικρόβια και την σωστή τους αντιμετώπιση.
- Να κάνουμε τα δικά μας πειράματα με το νερό και το σαπούνι.
- Να καταγράψουμε τους κανόνες σχετικά με το πλύσιμο των χεριών και να τους αναρτήσουμε δίπλα στις βρύσες.
- Να γράψουμε ένα τραγούδι/ ποίημα με θέμα το πλύσιμο των χεριών και να το επαναλαμβάνουμε κάθε φορά που πλένουμε τα χέρια μας ώστε να γίνεται πιο ευχάριστη η διαδικασία.
- Να εικονογραφήσουμε (σε μορφή comic) τα στάδια πλυσίματος των χεριών (άνοιγμα βρύσης, χρήση σαπουνιού, ξέπλυμα χεριών, κλείσιμο βρύσης, καλό στέγνωμα) σε ένα μεγάλο χαρτόνι και να το κολλήσουμε στον τοίχο για να το βλέπουμε συχνά.
- Να διαβάσουμε παραμύθια σχετικά με τα μικρόβια.
- Να διαβάσουμε παραμύθια για την ισότητα των ευκαιριών σχετικά με την ελεύθερη πρόσβαση σε καθαρό νερό.
- Να δραματοποιήσουμε πιθανές ιστορίες όπως π.χ. την εισροή μικροβίων στον οργανισμό και την εξολόθρευσή τους από το νερό και το σαπούνι.
- Να δημιουργήσουμε τη δική μας παράσταση για τη σημασία της καθαριότητας και να την παρουσιάσουμε σε παιδιά άλλων τάξεων, στους γονείς μας και στους ειδικούς από τον χώρο της υγείας (που έχουμε έρθει σε επαφή).
- Να κάνουμε τεστ συζήτησης-παρατήρησης. Συγκεκριμένα, να παρατηρήσουμε εικόνες από ανθρώπους βρώμικους και καθαρούς

και να αναρωτηθούμε ποιον θα συμπαθούσαμε και ποιον όχι και γιατί. Κατόπιν να παρατηρήσουμε στις εικόνες τις πράξεις τους και να τις συγκρίνουμε. Για παράδειγμα, βλέπουμε έναν βρώμικο ζητιάνο να βοηθάει έναν τυφλό να περάσει το δρόμο, ενώ αντίστοιχα βλέπουμε έναν πεντακάθαρο καλοντυμένο κύριο να πετάει το σκουπίδι του στο έδαφος.

- Να συζητήσουμε τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι αισθάνονται καλύτερα/χειρότερα όταν είναι καθαροί/βρώμικοι.
- Να βρούμε όλες τις λέξεις ή φράσεις που γνωρίζουμε σχετικά με το πλύσιμο των χεριών. Για παράδειγμα, πολλές φορές τα παιδιά Ρομά χρησιμοποιούν τη λέξη «νίφτηκα», οπότε μπορούμε με αφορμή αυτό να επεκταθούμε στην έκφραση «Νίπτω τας χείρας μου», κάνοντας σύντομη αναφορά στο ιστορικό γεγονός, αλλά προσεγγίζοντας την σημασία της αποποίησης των ευθυνών μας για την εύρυθμη λειτουργία μιας ευρύτερης κοινωνίας ανθρώπων όπου ισχύουν οι δημοκρατικοί θεσμοί.
- Να βρούμε παροιμίες ή εκφράσεις που να εμπεριέχουν λέξεις σχετικές με το κεντρικό μας θέμα, αλλά η σημασία τους να είναι εντελώς διαφορετική. Να μιλήσουμε για την κυριολεξία και τη μεταφορά.

Γ' ΦΑΣΗ: ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

ΠΡΟΤΑΣΗ 1: Να συζητήσουμε για τις πολύπλευρες ωφέλειες του πλούσιματος των χεριών στη ζωή των ανθρώπων.

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

Δραστηριότητα 1: *Κατάθεση εμπειριών και γνώσεων*

Ο εκπαιδευτικός ζητά να μάθει από τους μαθητές:

- ❖ Πρέπει να πλένουμε τα χέρια μας και αν ναι, γιατί και πότε;
- ❖ Ποιος είναι ο σωστός τρόπος να πλένουμε τα χέρια μας;
- ❖ Αν δεν πλένουμε τακτικά τα χέρια μας, τι μπορεί να μας συμβεί;
- ❖ Τι είναι τα μικρόβια;
- ❖ Με ποιους τρόπους εισχωρούν στον οργανισμό του ανθρώπου και τι κάνουν;
- ❖ Πώς βοηθά το πλύσιμο των χεριών στην καταπολέμηση των μικροβίων;
- ❖ Πώς αισθάνεστε όταν είστε καθαροί και πώς όταν είστε βρώμικοι;
- ❖ Σας έχει τύχει ποτέ να θέλετε να πλυθείτε και να μην μπορείτε; Πότε παρατηρήσατε ότι συνέβη αυτό;
- ❖ Υπάρχουν πιστεύετε, παιδιά στον κόσμο που δεν μπορούν για κάποιους λόγους να πλύνουν τα χέρια τους;

Ακολουθεί συζήτηση -σχολιασμός των παραπάνω ερωτήσεων και καταγραφή των αναφερθέντων περιστατικών, γνώσεων και εμπειριών.

Δραστηριότητα 2: *Να λειτουργήσουμε ως πολίτες του κόσμου για τα παιδιά που δεν έχουν πρόσβαση στο καθαρό νερό.*

- ❖ Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει εικόνες που παρουσιάζουν κοινωνίες ανθρώπων (π.χ χώρες υπό ανάπτυξη) που δεν έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό. Συζητάμε τις συνέπειες στην ζωή των ανθρώπων (σε θέματα υγιεινής, στον επαγγελματικό προσανατολισμό, στην καθημερινότητα) από την έλλειψη πρόσβασης σε καθαρό νερό.
- ❖ Ερχόμαστε σε επαφή με Οργανώσεις (π.χ Unicef) που δραστηριοποιούνται σε χώρες υπό ανάπτυξη, ως προς την ασφαλή πρόσβαση των πολιτών τους σε καθαρό νερό. Ενημερωνόμαστε για

τις δράσεις τους και συμβάλλουμε στην προσπάθεια τους με όποιο εφικτό τρόπο.

ΠΡΟΤΑΣΗ 2: Να παίξουμε γλωσσικά παιχνίδια

Δραστηριότητα 1: Λεξιλόγιο που μπορεί να μας βοηθήσει – Γλωσσικό παιχνίδι

Ο εκπαιδευτικός συζητά μαζί με τα παιδιά με αφορμή κάποιες λέξεις σχετικές με το θέμα όπως για παράδειγμα:

- ❖ Βρώμικος
- ❖ Καθαρός -καθαριότητα
- ❖ Μικρόβια
- ❖ Νερό
- ❖ Πλένω
- ❖ Νίπτω (νίφτηκα)
- ❖ Παστρικός
- ❖ Υγεία
- ❖ Οργανισμός Υγείας
- ❖ Γιατρός
- ❖ Μικροβιολόγος
- ❖ Νοσοκόμος
- ❖ Ίωση
- ❖ Αντιβίωση
- ❖ Καλό στέγνωμα
- ❖ Αντισηπτικό
- ❖ Σαπούνι
- ❖ Κρεμοσάπουνο
- ❖ Ελεύθερη πρόσβαση στο καθαρό νερό
- ❖ Παγκόσμια Ημέρα για το Πλύσιμο των χεριών
- ❖ Είδη υγιεινής
- ❖ Λεκάνη
- ❖ Νιπτήρας
- ❖ Πετσέτα
- ❖ Βρύση

Τα παιδιά προσπαθούν να εξηγήσουν τη σημασία των λέξεων, να σχηματίσουν προτάσεις με αυτές και να τις γράψουν ή να τις αναπαραστήσουν με εικόνες στο χαρτί.

Δραστηριότητα 2: Παίζω με τις παροιμίες

Τα παιδιά καλούνται να βρουν παροιμίες ή εκφράσεις σχετικά με το κεντρικό θέμα χρησιμοποιώντας σχετικό λεξιλόγιο. Κατόπιν συζητούμε τις διαφορετικές σημασίες που μπορεί να έχει μία φράση, είτε αρνητικές είτε θετικές. Να μιλήσουμε για την κυριολεξία και τη μεταφορά. Να αντιληφθούμε το λόγο για τον οποίο χρησιμοποιείται το νερό για να δηλώσει έννοιες όπως π.χ. η ειλικρίνεια, η διαφάνεια.

Πιθανές παροιμίες που μπορεί να ακουστούν από τα παιδιά ή τους εκπαιδευτικούς με τις λέξεις: νερό, καθαριότητα, καθαρός, πλένω, νίπτω, σταλαματιά, σαπούνι, ξέπλυμα, παστρικός.

Η καθαριότητα είναι η μισή αρχοντιά. (η καλή εξωτερική εμφάνιση συνδέεται με την καθαριότητα)

Παστρική καλή θοδώρα, το τσαρούχι μες στην πίτα (αναφορά στη φαινομενική καθαριότητα)

Το 'να χέρι νίβει τ' άλλο και τα δυο το πρόσωπο. (αναφορά στην αναγκαιότητα της αλληλεγγύης)

Καθαρός ουρανός αστραπές δεν φοβάται. (αναφορά στη σημασία της ειλικρίνειας για τις ανθρώπινες σχέσεις)

Το γουρούνι κι αν το πλένεις το σαπούνι σου χαλάς (αναφορά στη σημασία της ματαιοπονίας)

Πίνει η κότα το νερό μα κοιτάει το θεό. (αναφορά στη σημασία της ευγνωμοσύνης για τις ανθρώπινες σχέσεις)

Σταλαματιά σταλαματιά γεμίζει η στάμνα η πλατιά (αναφορά στην ικανότητα της υπομονής)

Ίδιοι σαν δύο σταγόνες νερό (ομοιότητα)

Τα έμαθα νεράκι (αποστήθιση)

Ξέπλυμα χρήματος (αναφορά στις επιπτώσεις στις ανθρώπινες σχέσεις της απάτης- εξαπάτησης και της σημασίας της διαφάνειας)

Πνίγεσαι σε μια κουταλιά νερό. (δυσκολία χωρίς σημαντικό λόγο)

Δραστηριότητα 3: Θυμήσου... όλοι μας έχουμε ευθύνες!

Σε συνέχεια των δραστηριοτήτων 1 και 2 εμμένουμε στη φράση «Νίπτω τας χείρας μου».

- ❖ Κάνουμε σύντομη αναφορά πού ειπώθηκε η έκφραση.
- ❖ Συζητάμε και ανακαλύπτουμε τη διττή σημασία της έκφρασης (Κυριολεξία- Μεταφορά).
- ❖ Συζητάμε και ανακαλύπτουμε τη σημασία των λέξεων ευθύνη και συνέπεια.
- ❖ Καταθέτουμε τις εμπειρίες μας με περιπτώσεις όπου κάποιος έχει αποποιηθεί των ευθυνών του. Συζητάμε για τις συνέπειες των πράξεων μας.
- ❖ Θέτουμε στην ομάδα τον προβληματισμό «τι θα συνέβαινε αν ο καθένας δεν αναλάμβανε τις ευθύνες του στην τάξη μας/ στο σπίτι/ στην ευρύτερη κοινωνία».
- ❖ Συναποφασίζουμε ως ομάδα ποιες ευθύνες αναλογούν σε κάθε μέλος της για την εύρυθμη λειτουργία της σχολικής μας καθημερινότητας.

Σημείωση: Προτείνουμε η παραπάνω δραστηριότητα να επαναληφθεί την περίοδο εορτασμού του Πάσχα, κάνοντας αναγωγή στην Παγκόσμια ημέρα δράσης «Πλένω τα χέρια μου» και στη διττή σημασία της φράσης «Νίπτω τας χείρας μου».

ΠΡΟΤΑΣΗ 3: Να συλλέξουμε πληροφορίες από βιβλία και το διαδίκτυο για το πλύσιμο των χεριών

Δραστηριότητα 1: Συζήτηση για το υλικό

Οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός συλλέγουν πληροφορίες από το διαδίκτυο, βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά και τα παρουσιάζουν στην τάξη. Ο κάθε ένας καταθέτει το υλικό που έχει συλλέξει και απαντά σε ερωτήσεις των υπολοίπων. Ακολουθεί συζήτηση – σχολιασμός των πληροφοριών.

Προτεινόμενες ιστοσελίδες για πλοήγηση και έρευνα:

- Μουσείο Πειραμάτων:
http://www.juniorscience.gr/index.php?dispatch=pages.view&page_id=15
- ΚΕΕΛΠΝΟ:
<http://pa.ucg.gr/content/%CE%BA%CE%B5%CE%B5%CE%BB%CF%80%CE%BF-%CE%BA%CE%AD%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%BF-%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CE%B3%CF%87%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7%CF%82-%CE%BD%CE%BF%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD>
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: αγωγή της υγείας:
http://www.pi-schools.gr/programs/agogi_ygeias/
- Iatropedia.com:
http://www.biomatiko.gr/LH2Uploads/ItemsContent/60/Newsletter-Biomatiko_Jan.pdf
- Εγκύκλιος Παιδεία blogspot:
http://egpaid.blogspot.com/2010/05/blog-post_12.html
- Αλφαβητα:
<http://www.alfavita.gr/artro.php?id=70092>

Προτεινόμενα εκπαιδευτικά videos με θέμα «πώς πλένουμε τα χέρια μας»:

- http://www.youtube.com/watch?v=s_yR-oGNMaA (εκπαιδευτικό βίντεο –animation με τον Crawford the Cat ο οποίος πλένει τα χέρια του)
- http://www.youtube.com/watch?v=yx_K4UWxOA&feature=player_embedded (ένας χαμαιλέοντας πλένει τα χέρια του)
- <http://www.youtube.com/watch?v=rZ8tVgFyY84> (παρουσίαση σταδίων πλυσίματος χεριών από ειδικό σε κλινική)
- <http://www.youtube.com/watch?v=-2e0fqX2rdU&feature=relmfu> (εκπαιδευτικό βίντεο – animation με ειδικό σε παιδιά από το Μπαγκλαντές)
- <http://www.youtube.com/watch?v=Q4xproyU5ops> (εκπαιδευτικό βίντεο- animation από τον ειδικό Dr. Rich Lather)

Σημείωση: στα προτεινόμενα video παρουσιάζεται συνεχής ροή του νερού κατά τη διάρκεια πλυσίματος των χεριών. Με αφορμή την προβολή των εκπαιδευτικών video με θέμα «πώς πλένουμε τα χέρια μας», επισημαίνουμε στην ομάδα την σημασία της οικονομίας του νερού, της κατασπατάλησης του και της ορθής χρήσης του ως πολίτες του κόσμου. Η επισήμανση αυτή μπορεί να αποτελέσει αφορμή για μια καινούργια θεματική ενότητα με θέμα την οικουμενική διάσταση που έχει η σωστή διαχείριση των υδάτινων πόρων και οι συνέπειες από τη μόλυνση και την κατασπατάληση τους.

ΠΡΟΤΑΣΗ 4: Να διαβάσουμε παραμύθια – ιστορίες

Προτεινόμενες δραστηριότητες.

Πιθανή εξέλιξη – υλοποίηση δραστηριοτήτων

Δραστηριότητα 1: «Διαβάζω παραμύθια – ιστορίες»

Ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα μαζί με τα παιδιά να επιλέξουν και να διαβάσουν παιδικά βιβλία σχετικά με τα μικρόβια και το σωστό πλύσιμο των χεριών:

Προτεινόμενα παραμύθια:

1. Ελίζαμπεθ Βέρντικ: «Τα μικρόβια δεν είναι για να μοιραζόμαστε», Εκδόσεις: Μεταίχμιο 2007.
2. Ross Collins: «Μικρόβια», Εκδόσεις: Πατάκη, 2004.
3. Angela Royston: «Το σώμα μου: Γιατί πλένω τα χέρια μου», Εκδόσεις Πάργα, 2011.
4. Howard M.: «Μικρόβια: μια επική ιστορία μικροσκοπικών διαστάσεων», Εκδόσεις: Τερζόπουλος Χρήστος.

Επεξεργασία

- ❖ Συλλογή βιβλίων, καταγραφή τους σε λίστες προτίμησης.

Ενδεικτικές δραστηριότητες για λίστες προτίμησης:

- ❖ Οι μαθητές σε μια κόλλα Α4 καταγράφουν αριθμητικά τους τίτλους των βιβλίων.
- ❖ Κάθε μαθητής ζωγραφίζει το εξώφυλλο κάθε βιβλίου δημιουργώντας έναν συνολικό κατάλογο βιβλίων για την τάξη.

Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές διαβάζουν τα βιβλία βάσει λίστας.

Ενδεικτικά για κάθε βιβλίο:

- ❖ Ο εκπαιδευτικός πραγματοποιεί ανάγνωση του τίτλου.
- ❖ Οι μαθητές προσπαθούν να μαντέψουν το περιεχόμενο.

- ❖ Ο εκπαιδευτικός πραγματοποιεί ανάγνωση του περιεχομένου.
- ❖ Οι μαθητές παρατηρούν τις εικόνες.
- ❖ Καταθέτουν τις απόψεις τους και τα συναισθήματα τους.
- ❖ Αναδιηγούνται το περιεχόμενο του βιβλίου με τον δικός τους, ξεχωριστό τρόπο.
- ❖ Δημιουργούν το δικός τους τέλος στην ιστορία.
- ❖ Ζωγραφίζουν ή αναπαριστούν σκηνές από την ιστορία.

Δραστηριότητα 2: *«Αναζητώ και ανακαλύπτω ιστορίες»*

Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να προσπαθήσουν να συλλέξουν ιστορίες από το οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον σχετικά με λέξεις όπως: μικρόβια, το πλύσιμο των χεριών, βρώμικα χέρια, βρώμικο νερό και καθαρά χέρια, αντισηπτικά, σαπούνια, κ.α.

Οι μαθητές θα μπορούσαν να:

- ❖ Αναδιηγηθούν την ιστορία.
- ❖ Να τη μαγνητοφωνήσουν.
- ❖ Να την δώσουν γραμμένη στην εκπαιδευτικό για να διαβαστεί στην ομάδα.
- ❖ Να προσκαλέσουν το ίδιο το άτομο να την διηγηθεί.

Όταν διηγηθούμε όλες τις ιστορίες θα μπορούσαμε:

- ❖ Να συζητήσουμε και να βρούμε ομοιότητες και διαφορές
- ❖ Να ομαδοποιήσουμε τις ιστορίες με βάσει τις αρχικές λέξεις – κλειδιά που δόθηκαν πριν τη φάση της αναζήτησης και κάθε ομάδα να μας καταθέσει τον δικό της τίτλο.
- ❖ Να φτιάξουμε ομαδικό κολάζ, ζωγραφίζοντας ο κάθε μαθητής μια σκηνή από τη δική του ιστορία.
- ❖ Να ζωγραφίσουμε ό,τι μας έκανε μεγαλύτερη εντύπωση.
- ❖ Να δημιουργήσουμε το δικό μας βιβλίο εντυπώσεων.

Δραστηριότητα 3 : «Φτιάχνω το δικό μου παραμύθι»

Οι μαθητές έχοντας ως αφορμή μια αφίσα, π.χ. «Η ζωή είναι παντού» του προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», ΕΚΠΑ, εικόνες ανθρώπων που πλένουν τα χέρια τους, μικρόβια, βρώμικα χέρια, από εφημερίδες, περιοδικά ή διαδίκτυο, προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα παραμύθι ατομικά ή ομαδικά.

Το παραμύθι μπορούν:

- ❖ Να το διηγηθούν
- ❖ Να το δραματοποιήσουν
- ❖ Να το ζωγραφίσουν

ΠΡΟΤΑΣΗ 5: Να κάνουμε πειράματα και να παίξουμε παιχνίδια που αφορούν το κεντρικό θέμα

Πειράματα

Πείραμα 1: «πώς μεταφέρονται τα μικρόβια»

- ❖ Ρίχνουμε λίγη χρυσόσκονη επάνω σε διάφορα αντικείμενα που βρίσκονται στον χώρο. Ζητάμε από κάποιους μαθητές να ακουμπήσουν τα αντικείμενα, στη συνέχεια χαιρετούν τους συμμαθητές τους. Οι μαθητές παρατηρούν πώς μεταφέρεται η χρυσόσκονη από τον ένα στον άλλον και στα αντικείμενα.

Πείραμα 2: «ζωγραφίζω το δικό μου μικρόβιο χωρίς να μολυνθώ»

- ❖ Μοιράζουμε στους μαθητές από 1 χρώμα τέμπερας.
- ❖ Ζητάμε από τους μαθητές να ονοματίσουν τα μικρόβια τους.
- ❖ Με ένα πινέλο οι μαθητές καλούνται να δώσουν μορφή στο μικρόβιο τους, ζωγραφίζοντας το σε μια κόλλα Α4, χωρίς να μολυνθούν (να γεμίσουν τα χέρια τους τέμπερα).
- ❖ Όταν οι μαθητές ολοκληρώσουν τις εργασίες τους ζητάμε να παρατηρήσουν πού έχουν μεταφέρει το χρώμα της τέμπερας (μικρόβια). Π.χ. χέρια, θρανίο, πινέλο.

- ❖ **Επέκταση:** Μπορούμε να ορίσουμε χρόνο και κάθε 5 λεπτά οι μαθητές να αλλάζουν θέσεις μεταφέροντας και το χρώμα της τέμπερας τους για να ζωγραφίσουν, με σκοπό οι μαθητές να αντιληφθούν ότι τα μικρόβια δεν είναι όλα ίδια, πολλαπλασιάζονται και μεταφέρονται παντού.

Πείραμα 3: «προσπαθώντας να διώξουμε το μικρόβιο»

- ❖ Θα χρειαστούμε: λάδι, νερό, σαπούνι.
- ❖ Δείχνουμε στους μαθητές τα υλικά και εκείνοι τα ονοματίζουν.
- ❖ Στη συνέχεια ρίχνουμε σε έναν μαθητή λίγο λάδι στα χέρια του. Αφού ο μαθητής αλείψει τα χέρια του με το λάδι του ζητάμε να τα πλύνει μόνο με νερό. Οι μαθητές παρατηρούν τα χέρια του συμμαθητή τους. Επαναλαμβάνουμε το πείραμα με νερό και σαπούνι.
- ❖ Οι μαθητές παρατηρούν, συζητούν και καταλήγουν σε ποια μέθοδο είναι η αποτελεσματικότερη.

Πείραμα 4: «είναι το ίδιο να σκουπίζουμε τα χέρια μας με χαρτομάντιλο με το να τα πλένουμε με σαπούνι και νερό»

- ❖ Χωρίζουμε τους μαθητές σε 2 ομάδες. Κάθε ομάδα ακουμπά τα χέρια της μέσα σε λίγη τέμπερα. Μοιράζουμε σε μια ομάδα χαρτομάντιλα για να σκουπιστεί και στην άλλη ζητάμε να τα πλύνει σε νερό και σαπούνι.
- ❖ Οι μαθητές κάθε ομάδας δείχνουν τα χέρια τους και παρατηρούμε ποια μέθοδος είναι αποτελεσματικότερη.

Παιχνίδια

1. Εξολόθρευση μικροβίων: Τοποθετούμε 2 στεφάνια στο πάτωμα. Στο ένα στεφάνι μπαίνουν οι μαθητές – σαπούνια και στο άλλο στεφάνι οι μαθητές – μικρόβια. Κάθε φορά βγαίνει ένας μαθητής από κάθε στεφάνι. Με το χτύπημα ενός τυμπάνου ή σφύριγμα το «σαπούνι» κυνηγάει να πιάσει το «μικρόβιο» σε 20 δευτερόλεπτα. Αν το σαπούνι πιάσει το μικρόβιο εξολοθρεύεται αν όχι επιστρέφει μέσα στο στεφάνι του. Σκοπός είναι τα σαπούνια να εξολοθρεύσουν όλα τα μικρόβια. Κάθε

μαθητής – σαπούνι έχει από δύο ευκαιρίες. Αν στο τέλος επιβιώσει έστω και ένα μικρόβιο κερδίζουν τα μικρόβια, αν όχι κερδίζουν τα σαπούνια. Η δραστηριότητα επαναλαμβάνεται αλλάζοντας οι μαθητές ρόλους.

2. Ψάξε να βρεις το άλλο μισό: Κόβουμε μια κόλλα A4 και τη μοιράζουμε σε κάθε μαθητή. Οι μαθητές καλούνται να ζωγραφίσουν ο καθένας ένα μικρόβιο. Κόβουμε το μικρόβιο κάθε μαθητή στη μέση και μοιράζουμε τα κομμάτια σε δύο άλλους μαθητές. Οι μαθητές καταλαμβάνουν μια θέση στον χώρο και με το σύνθημα του εκπαιδευτικού οι μαθητές ψάχνουν το άλλο κομμάτι του μικροβίου τους σε συγκεκριμένο χρόνο. Σημειώσεις: α) η δημιουργία μικροβίων μπορεί να πραγματοποιηθεί και με πλαστελίνη, β) οι μαθητές θα μπορούσαν να χρησιμοποιούν ΜΟΝΟ μη λεκτική επικοινωνία.
3. Εισβολή: Χωρίζουμε τους μαθητές σε δύο ομάδες. Η μια ομάδα ονομάζεται «μικρόβια» και η άλλη «καθαρά χέρια». Τοποθετούμε στο πάτωμα τόσα στεφάνια (αντισηπτικό) όσοι είναι και οι «μαθητές - καθαρά χέρια» για αρχή. Όλοι οι μαθητές κινούνται στο χώρο ελεύθερα. Όταν ο εκπαιδευτικός δώσει το σύνθημα τα μικρόβια κυνηγάνε τους «μαθητές – καθαρά χέρια». Οι «μαθητές – καθαρά χέρια» προσπαθούν να γλιτώσουν πηγαίνοντας στο αντισηπτικό. Αν κάποιος μαθητής πιαστεί από μικρόβιο τότε μολύνεται και κάθεται μέσα στο στεφάνι του. Η δραστηριότητα μπορεί να επαναληφθεί όσες φορές θέλουμε και μετά οι μαθητές να αλλάξουν ρόλους.

Προτεινόμενο υλικό που παρουσιάζει τα στάδια πλυσίματος των χεριών (ΚΕΕΛΠΝΟ) για την εφαρμογή των παρακάτω παιχνιδιών:

<http://www.keelpno.gr/Portals/0/Images/%CE%A5%CE%B3%CE%B9%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CE%AE%20%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%A7%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%8E%CE%BD/handsw.pdf>

Στάδια πλυσίματος χεριών

0
Ανοίγουμε τη βρύση και βρέχουμε τα χέρια μας με τρεχόμενο νερό.

1
Λαμβάνουμε την απαραίτητη δόση σαπουνιού ώστε να καλυφθούν όλες οι επιφάνειες των χεριών.

2
Τρίβουμε τις παλάμες μεταξύ τους.

3
Τρίβουμε την παλάμη του δεξιού χεριού πάνω στην ραχιαία επιφάνεια του αριστερού χεριού βάζοντας τα δάκτυλα του δεξιού στα μεσοδακτύλια διαστήματα του αριστερού χεριού και αντιστρόφως.

4
Τρίβουμε τις παλαμιαίες επιφάνειες των χεριών και τα μεσοδακτύλια διαστήματα τοποθετώντας τα δάκτυλα σταυρωτά.

5
Τρίβουμε ταυτόχρονα τις ραχιαίες επιφάνειες των ακροδακτύλων και των δύο χεριών κλείνοντας το κάθε χέρι μέσα στην παλάμη του άλλου χεριού.

6
Κλείνουμε τον αντίχειρα του αριστερού χεριού μέσα στην παλάμη του δεξιού χεριού, τον τρίβουμε με περιστροφικές κινήσεις και αντιστρόφως.

7
Τρίβουμε τα ακροδάκτυλα του δεξιού χεριού με περιστροφικές κινήσεις (της ίδιας και αντίθετης φοράς) στην παλάμη του αριστερού χεριού και αντιστρόφως.

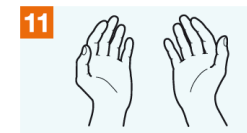
8
Ξεπλένουμε καλά τα χέρια μας με νερό.

9
Στεγνώνουμε καλά τα χέρια με χειροπετσέτα μιας χρήσεως.

10
Χρησιμοποιούμε την ίδια χειροπετσέτα για να κλείσουμε τη βρύση.

11
Τα χέρια μας τώρα είναι καθαρά και ασφαλή.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

HYGIEIA
ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΜΑΣ

-Βασισμένο στο 'How to Handwash', URL: http://www.who.int/gpsc/5may/How_To_HandWash_Poster.pdf © World Health Organization 2009, Όλα τα δικαιώματα κατοχυρωμένα

4 Παιχνίδι ρόλων σε ζευγάρια: Οι μαθητές δημιουργούν ένα ημικόκλιο. Κάθε φορά επιλέγονται 2 μαθητές. Ο ένας μαθητής αναλαμβάνει το ρόλο του ειδικού του ΚΕΕΛΠΝΟ και ο άλλος μαθητής είναι ο βοηθός του. Ο βοηθός δείχνει στον ειδικό μια – μια την εικόνα, ο ειδικός παρουσιάζει τις κινήσεις των εικόνων και οι υπόλοιποι μαθητές αναπαριστούν τις κινήσεις του ειδικού. Ο εκπαιδευτικός πριν την έναρξη της

δραστηριότητας παρουσιάζει τους μαθητές χρησιμοποιώντας θεατρικό λόγο. Όταν ολοκληρώσει τη παρουσίαση ο εκπαιδευτικός, το κοινό θα μπορούσε να χειροκροτήσει τους ειδικούς για να τους ενθαρρύνει να ξεκινήσουν την παρουσίαση.

5. Παιχνίδι μνήμης: Ο εκπαιδευτικός μαζί με τους μαθητές κατασκευάζουν ένα παιχνίδι μνήμης. Δημιουργεί καρτέλες πλαστικοποιημένες εκτυπώνοντας 2 φορές τις παραπάνω εικόνες. Τοποθετούμε ανάποδα τις καρτέλες (22) και οι μαθητές αναζητούν τις ίδιες. Οι μαθητές συνεργάζονται στα πλαίσια μιας ομάδας ή και περισσότερες.
5. Παιχνίδι «Βάλε σε σειρά!»: Οι ίδιες καρτέλες που χρησιμοποιήσαμε στο παιχνίδι μνήμης παρουσιάζονται στα παιδιά σε τυχαία σειρά. Καλούμε τα παιδιά να κατατάξουν τις καρτέλες με τη σειρά που ορίζει ο προτεινόμενος από το ΚΕΕΛΠΝΟ τρόπος πλυσίματος των χεριών.

ΠΡΟΤΑΣΗ 6: Να παρατηρήσουμε τις εικόνες και να συζητήσουμε αν συνδέεται η εξωτερική εμφάνιση μας με τη συμπεριφορά μας εν γένει (δίνοντας έμφαση στις έννοιες βρώμικος-καθαρός)

Δραστηριότητα 1: *«Παρατηρώ τις εικόνες και ομαδοποιώ»*

- ❖ Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές αναζητούν εικόνες από εφημερίδες, περιοδικά, διαδίκτυο, βιβλία σχετικά με τις έννοιες καθαρός - βρώμικος. Οι εικόνες μπορεί να αναπαριστούν ανθρώπους, ζώα, φυτά, τοπία από όλο τον κόσμο.
- ❖ Οι μαθητές παρατηρούν τις εικόνες και καλούνται να απαντήσουν: συμπαθώ – δε συμπαθώ.
- ❖ Μπορούμε στο πάτωμα να κολλήσουμε μια χαρτοταινία και ενδεικτικά δεξιά να τοποθετήσουμε τις εικόνες – συμπαθώ και αριστερά τις εικόνες – δε συμπαθώ.
- ❖ Ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να προετοιμάσει καρτέλες, οι οποίες απεικονίζουν για παράδειγμα καθαρούς φαινομενικά ανθρώπους να προβαίνουν σε «κακές» πράξεις (ρίψη σκουπιδιών στον δρόμο) και ανθρώπους «βρώμικους» να προβαίνουν σε «καλές» πράξεις (παροχή βοήθειας σε έναν τυφλό που προσπαθεί να περάσει τον

δρόμο). Σκοπός της συγκεκριμένης πρότασης είναι ο προβληματισμός των παιδιών πάνω στο θέμα της ηθικής διάστασης της καθαρότητας ή και η προσέγγιση της διαφοράς του «φαίνεσθαι» και του «είναι».

- ❖ Οι μαθητές καλούνται να φέρουν παραδείγματα από τη καθημερινή τους ζωή σχετικά με ανθρώπους «καθαρούς» και «βρώμικους» με βάση τις πράξεις τους και τον χαρακτήρα τους γενικότερα, ώστε να αντιληφθούν ότι δεν πρέπει να κρίνουμε τον άλλον ΜΟΝΟ βάσει της εξωτερικής του εμφάνισης.

Δραστηριότητα 2: «εκφράζω συναισθήματα»

- ❖ Η ομάδα μπορεί να συζητήσει:

Ενδεικτικά:

για την εντύπωση που μας προκαλεί ένα καθαρό τοπίο και ένα βρώμικο, για την στάση μας απέναντί του, για το πώς αισθανόμαστε, για το αν μας ενοχλεί (βρώμικο) ή αν το θαυμάζουμε (το καθαρό). Ακόμα οι μαθητές μπορούν να παρατηρήσουν και να συγκρίνουν έναν άνθρωπο περιποιημένο και έναν απεριποίητο, έναν άνθρωπο με σκούρο δέρμα και έναν με ανοιχτόχρωμο, μια γάτα πάνω σε έναν καναπέ με μια γάτα έξω στο δρόμο, ένα γουρούνι που κυλιέται στις λάσπες με ένα γουρούνι στην αυλή.

- ❖ Οι απαντήσεις και τα συναισθήματα των μαθητών καταγράφονται.

Ενδεικτικά:

- ❖ δέντρο συναισθημάτων: σχεδιάζουμε έναν κορμό με κλαδιά από καφέ χαρτόνι. Κάθε μαθητής σχεδιάζει έναν ήλιο αν το συναίσθημα που του προκαλεί μια εικόνα είναι θετικό ή ένα σύννεφο αν το συναίσθημα είναι αρνητικό σε κάθε κλαδί.

ΠΡΟΤΑΣΗ 7: Να δραματοποιήσουμε τη δική μας ιστορία

Δραστηριότητα 1: «*Δραματοποίηση της ιστορίας που ήδη έχουμε δημιουργήσει*»

- ❖ Οι μαθητές θα μπορούσαν να επιλέξουν εάν θα αναπαραστήσουν ολόκληρη την ιστορία ή σκηνές της.

Αναπαράσταση ολόκληρης της ιστορίας:

- ❖ Ο εκπαιδευτικός μαζί με τους μαθητές χωρίζουν την ιστορία σε αρχή μέση και τέλος
- ❖ Επιλέγουν σημεία του κειμένου τα οποία θα διασκευαστούν σε μορφή διαλόγου
- ❖ Ανάθεση ρόλων
- ❖ Προετοιμασία παράστασης (Κοστούμια – Σκηνικά)
- ❖ Πρόβες αναπαράστασης
- ❖ Παρουσίαση
- ❖ Βιντεοσκόπηση- μαγνητοσκόπηση διαλόγων
- ❖ Παρακολούθηση – Σχολιασμός – Αξιολόγηση

Αναπαράσταση σκηνών της ιστορίας:

- ❖ Ο εκπαιδευτικός σε συνεργασία με τους μαθητές επιλέγουν τις σκηνές που τους εντυπωσίασαν ή που θεωρούν σημαντικές για την εξέλιξη της ιστορίας
- ❖ Διασκευή σκηνών
- ❖ Ανάθεση ρόλων
- ❖ Προετοιμασία παράστασης (Κοστούμια – Σκηνικά)
- ❖ Πρόβες αναπαράστασης
- ❖ Παρουσίαση
- ❖ Βιντεοσκόπηση- μαγνητοσκόπηση διαλόγων
- ❖ Παρακολούθηση – Σχολιασμός – Αξιολόγηση

Δραστηριότητα 2: «*Παιχνίδι δραματοποίησης με κουκλοθέατρο*»

Οι μαθητές:

- ❖ Αναζητούν τους ήρωες της ιστορίας και κατασκευάζουν κούκλες για κουκλοθέατρο.

- ❖ Χωρίζονται σε δύο ομάδες, η μια ομάδα διαλέγει μια σκηνή από την ιστορία, την παρουσιάζει με κουκλοθέατρο και η άλλη ομάδα προσπαθεί να μαντέψει ποια σκηνή είναι. Οι ρόλοι εναλλάσσονται. Κάθε ομάδα που μαντεύει σωστά την σκηνή παίρνει 1 πόντο.
- ❖ Δημιουργούν τους δικούς τους διαλόγους από μια σκηνή της ιστορίας (τουλάχιστον 2 άτομα) και τους παρουσιάζουν στην ομάδα. Τους διαλόγους μπορούμε να τους μαγνητοφωνήσουμε ή να τους βιντεοσκοπήσουμε και μετά να τους ακούσουμε ή να τους δούμε ξανά.

ΠΡΟΤΑΣΗ 8: Να δραματοποιήσουμε την ιστορία «Ο Μωβί και τα βρώμικα χεράκια»

Δραστηριότητα 1: «Δραματοποίηση της ιστορίας «Ο Μωβί και τα βρώμικα χεράκια»

- ❖ Οι μαθητές θα μπορούσαν να επιλέξουν εάν θα αναπαραστήσουν ολόκληρη την ιστορία ή σκηνές της.

Αναπαράσταση ολόκληρης της ιστορίας:

- ❖ Ο εκπαιδευτικός διαβάζει στους μαθητές την ιστορία
- ❖ Ο εκπαιδευτικός μαζί με τους μαθητές χωρίζουν την ιστορία σε αρχή μέση και τέλος
- ❖ Ανάθεση ρόλων
- ❖ Προετοιμασία παράστασης (Κοστούμια – Σκηνικά)
- ❖ Πρόβες αναπαράστασης
- ❖ Παρουσίαση
- ❖ Βιντεοσκόπηση- μαγνητοσκόπηση διαλόγων
- ❖ Παρακολούθηση – Σχολιασμός – Αξιολόγηση

Αναπαράσταση σκηνών της ιστορίας:

- ❖ Ο εκπαιδευτικός σε συνεργασία με τους μαθητές επιλέγουν τις σκηνές που τους εντυπωσίασαν ή που θεωρούν σημαντικές για την εξέλιξη της ιστορίας
- ❖ Διασκευή σκηνών

- ❖ Ανάθεση ρόλων
- ❖ Προετοιμασία παράστασης (Κοστούμια – Σκηνικά)
- ❖ Πρόβες αναπαράστασης
- ❖ Παρουσίαση
- ❖ Βιντεοσκόπηση- μαγνητοσκόπηση διαλόγων
- ❖ Παρακολούθηση – Σχολιασμός – Αξιολόγηση

ΠΡΟΤΑΣΗ 9: Να εικονογραφήσουμε τα στάδια πλυσίματος των χεριών

Προτεινόμενα στάδια πλυσίματος των χεριών

- ❖ Στάδια που προτείνει το ΚΕΕΛΠΝΟ
- ❖ Στάδια που προτείνουν οι μαθητές σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχουν συλλέξει
- ❖ Στάδια που προτείνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

Δραστηριότητα 1: «Εικονογραφούμε τα στάδια»

- ❖ Χωρισμός των παιδιών σε ολιγομελείς ομάδες.
- ❖ Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να εικονογραφήσει ένα από τα προτεινόμενα στάδια πλυσίματος χεριών
- ❖ Παρουσίαση της εικονογράφησης στην τάξη
- ❖ Έκθεση στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (π.χ. παρουσίαση στο διπλανό τμήμα, στους γονείς)

Δραστηριότητα 2: “Μετατροπή της εικονογράφησης (είτε των παιδιών είτε κάποιας επίσημης που έχουν επιλέξει) σε γελοιογραφία»

- ❖ Οι μαθητές πληροφορούνται από τους εκπαιδευτικούς ή από το διαδίκτυο για το συγκεκριμένο είδος απεικόνισης ενός χιουμοριστικού κειμένου
- ❖ Τηρώντας τους κανόνες που ορίζουν το πλαίσιο της γελοιογραφίας, στηρίζονται για να δημιουργήσουν/ζωγραφίσουν τις δικές τους εικόνες

Δραστηριότητα 3: *“Παραπλάνηση του κοινού: Σωστό –λάθος”*

- ❖ Οι μαθητές επιλέγουν να τοποθετήσουν τις εικόνες που αναπαριστούν τα στάδια πλυσίματος των χεριών σε λανθασμένη σειρά και να τις παρουσιάσουν στο κοινό σε μορφή quiz
- ❖ Οι μαθητές επιλέγουν να παραποιήσουν το περιεχόμενο κάποιων εικόνων με σκοπό να αναδείξουν τις λανθασμένες αντιλήψεις του κοινού για το πλύσιμο των χεριών
- ❖ Στη συνέχεια επισημαίνονται τα λάθη και τις παραποιήσεις στην απεικόνιση της διαδικασίας σε όλη την ομάδα.
- ❖ Συζητάμε και αιτιολογούμε γιατί θεωρούμε λάθος το περιεχόμενο της εικόνας και ορίζουμε τη σωστή.

ΠΡΟΤΑΣΗ 10: «Γράφουμε το δικό μας τραγούδι/ποίημα»

Δραστηριότητα 1: *«Αναζήτηση και διασκευή τραγουδιών από το διαδίκτυο»*

- ❖ Οι μαθητές σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό αναζητούν τραγούδια από το διαδίκτυο σχετικά με το πλύσιμο των χεριών
- ❖ Καταγραφή σε λίστες (ανάλογα με τη γλώσσα , ελληνικά ή ξένα)
- ❖ Επιλογή σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών (με βάση τη μελωδία και τους στίχους)
- ❖ Αναπροσαρμογή των στίχων στην ελληνική γλώσσα εάν πρόκειται για ξένα (ομοιοκαταληξία, ρυθμός, μελωδία)
- ❖ Εκμάθηση
- ❖ Παρουσίαση

Δραστηριότητα 2: *«Δημιουργία τραγουδιού ή ποιήματος»*

- ❖ Οι μαθητές επιλέγουν το συγκεκριμένο θέμα με το οποίο θα ασχοληθούν εμπνεόμενοι από την κεντρική ιδέα (π.χ. η μία ομάδα θα ασχοληθεί με τα μικρόβια, η άλλη με τα στάδια πλυσίματος, η τρίτη με τους καθαρούς ή τους βρώμικους ανθρώπους)
- ❖ Η κάθε ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες που η κάθε μία αναλαμβάνει ένα μέρος της δημιουργίας (π.χ. η μία αναλαμβάνει να γράψει τους στίχους και η άλλη τη μουσική αν πρόκειται για τραγούδι)

- ❖ Χρήση μικρών μουσικών οργάνων για την προετοιμασία του τραγουδιού (αν πρόκειται για τραγούδι)
- ❖ Δημιουργική κίνηση για ευκολότερη εκμάθηση του τραγουδιού / ποιήματος
- ❖ Παρουσίαση
- ❖ Κατάθεση συναισθημάτων –εντυπώσεων/ συζήτηση μεταξύ των ομάδων για το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα

ΠΡΟΤΑΣΗ 11: Να έρθουμε σε επαφή με έναν φορέα υγείας (νοσοκομείο, κλινική, ιατρείο, επίσκεψη ενός ειδικού στον χώρο του σχολείου)

Δραστηριότητα 1: *“Επίσκεψη σε έναν φορέα υγείας»*

- ❖ Επιλογή του φορέα υγείας που θα επισκεφτούν μαθητές και εκπαιδευτικοί με βάση συγκεκριμένα κριτήρια τα οποία θα αποφασιστούν με συζήτηση στην τάξη (όπως π.χ.
  - Είναι κατάλληλος ο συγκεκριμένος χώρος για την παρουσία παιδιών; Πόσο ασφαλής είναι;
  - Υπάρχουν οι εγκαταστάσεις που θα μας επιτρέψουν να παρατηρήσουμε από κοντά τον τρόπο πλυσίματος χεριών;
  - Τι ακριβώς θέλουμε να μάθουμε;
  - Θέλουμε να παρατηρήσουμε τα αόρατα μικρόβια; Τότε πρέπει να επισκεφτούμε το μουσείο πειραμάτων ή ένα μικροβιολογικό εργαστήριο και όχι κάποια κλινική.)
  - Πώς μπορούμε να επικοινωνήσουμε με τον κατάλληλο φορέα ώστε να προγραμματίσουμε την επίσκεψη;
  - Ποιοι μπορούν να μας βοηθήσουν σχετικά με την έκδοση άδειας για την επίσκεψη;
  - Με ποιο μέσο μπορούμε να μεταβούμε στον συγκεκριμένο χώρο;
  - Ποια χρονική περίοδο μπορούμε να πάμε; Στην Παγκόσμια Μέρα Πλυσίματος των Χεριών για παράδειγμα;
  - Τι εξοπλισμό χρειαζόμαστε για την επίσκεψη (π.χ. κάμερες, μαγνητόφωνο, τετράδια κ.α.);
  - Ποιοι κανόνες συμπεριφοράς θα πρέπει να τηρηθούν κατά την επίσκεψή μας στο συγκεκριμένο χώρο;)

- ❖ Προετοιμασία για την επίσκεψη (σχεδιασμός επίσκεψης, ερωτήσεις, παρατηρήσεις κ.α.)
- ❖ Αναζήτηση πληροφοριών για τον συγκεκριμένο τόπο που θα πραγματοποιηθεί η επίσκεψη
- ❖ Πραγματοποίηση επίσκεψης
- ❖ Κατάθεση εντυπώσεων από την επίσκεψη μας στο συγκεκριμένο χώρο
- ❖ Αξιολόγηση επίσκεψης

Δραστηριότητα 2: *«Καλούμε έναν ειδικό από τον χώρο της υγείας να επισκεφτεί την τάξη»*

- ❖ Επιλογή του ειδικού βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων τα οποία θα αποφασιστούν από κοινού στην τάξη, (όπως π.χ.
  - Τι ακριβώς θέλουμε να μάθουμε;
  - Ποιος είναι κατάλληλος για να μας μιλήσει σε σχέση με αυτό που θέλουμε να μάθουμε;
  - Πώς μπορούμε να επικοινωνήσουμε μαζί του για να προγραμματίσουμε την επίσκεψη;)
- ❖ Προετοιμασία για την επικείμενη επίσκεψη του ειδικού (προετοιμασία χώρου, σχεδιασμός ερωτήσεων, προσφορά κερασμάτων κ.α.)
- ❖ Πραγματοποίηση επίσκεψης
- ❖ Επεξεργασία - Αξιολόγηση επίσκεψης

Δ' ΦΑΣΗ: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Αξιολόγηση από τα παιδιά:

- Πραγματοποιήθηκαν οι αρχικοί στόχοι;
- Επαληθεύτηκαν οι προσδοκίες τους;
- Απαντήθηκαν όλες οι ερωτήσεις και οι απορίες τους;
- Πόσα καινούργια πράγματα έμαθαν και ποιες ήταν οι εμπειρίες τους;
- Δημιουργήθηκαν επιπρόσθετες απορίες για περαιτέρω διερεύνηση;
- Άλλαξαν στην πορεία του project κατεύθυνση σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό; Αν ναι, γιατί;
- Τι προβλήματα ή ελλείψεις παρατηρήθηκαν στο σχέδιο εργασίας;
- Ικανοποιήθηκαν με την υλοποίηση του project;
- Πώς κρίνουν τα αποτελέσματα της όλης προσπάθειας;
- Τι εντυπωσίασε περισσότερο τους μαθητές;
- Ποια συναισθήματα τους δημιουργήθηκαν που θα ήθελαν να τα μοιραστούν με τους συμμαθητές τους;
- Πώς ήταν η μεταξύ τους συνεργασία σε όλες τις φάσεις του project; Παρατηρήθηκαν προβλήματα; Πώς επιλύθηκαν;

Αξιολόγηση από τον εκπαιδευτικό:

- Οι γνώσεις και οι εμπειρίες που αποκόμισαν από το project οι μαθητές ανταποκρίθηκαν στους αρχικούς στόχους;
- Ανετράπησαν οι λανθασμένες αντιλήψεις των παιδιών σχετικά με το πλύσιμο των χεριών;
- Κατανόησαν τις πολύπλευρες διαστάσεις του θέματος;
- Κατανόησαν ότι το πλύσιμο των χεριών (και κατ' επέκταση του σώματος) δεν συνιστά μόνο καλή σωματική υγεία αλλά και ψυχική, διότι θωρακίζει τον οργανισμό, δημιουργώντας του αίσθηση ασφάλειας απέναντι στους πιθανούς κινδύνους;
- Συνειδητοποίησαν ότι η εξωτερική καθαριότητα δεν συνεπάγεται απαραίτητα εντιμότητα και καλοσύνη και το αντίστροφο;
- Ευαισθητοποιήθηκαν απέναντι στο φαινόμενο του ρατσισμού σε σχέση με την καθαριότητα, αλλά και την ελεύθερη πρόσβαση σε καθαρό νερό όλων των παιδιών της γης;

- Κατανόησαν το διαφορετικό περιεχόμενο φράσεων σχετικών με το πλύσιμο των χεριών; Μπόρεσαν να αντιληφθούν μέσω γλωσσικών παιχνιδιών, την κυριολεξία και τη μεταφορά;
- Εμπλουτίστηκε το λεξιλόγιό τους;
- Κατάφεραν να συνεργαστούν οι μαθητές αποτελεσματικά κατά τη διάρκεια του project;
- Ήταν σε θέση να διαχειριστούν τα προβλήματα που προέκυψαν και να συνεισφέρουν στην επίλυσή τους;
- Κατά πόσο μπόρεσαν κάποιοι απομονωμένοι μαθητές να ενταχθούν στο πλαίσιο της ομάδας;
- Κατά πόσο ενθαρρύνθηκαν να μοιραστούν ευθύνες και να παίρνουν κοινές αποφάσεις;
- Τους δόθηκαν αρκετές ευκαιρίες να ψυχαγωγηθούν και να χαρούν με τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες;
- Καλλιεργήθηκαν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας;
- Κατάφεραν να προβληματιστούν και να ερευνήσουν ποικίλες καταστάσεις σχετικές με το θέμα;
- Διεύπωσαν με σαφήνεια όλες τις πιθανές απορίες τους;
- Ήταν το κλίμα ευχάριστο και φιλικό ώστε να νιώσουν ελεύθεροι να εκφραστούν;
- Κατάφεραν να πειραματιστούν και να ερευνήσουν τα δεδομένα ώστε να οδηγηθούν στην επίλυση των προβλημάτων τους;
- Οι δραστηριότητες ήταν καλά σχεδιασμένες με βάση τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τις πιθανές απορίες τους;
- Σε ενδεχόμενη μελλοντική υλοποίηση του project, τι θα αποφεύγαμε να πραγματοποιήσουμε και σε ποια σημεία θα δίναμε περισσότερη έμφαση; Γιατί;